

ዳኞች፡- ሓጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍላ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- እነ ተመስገን ገ/አየሱስ ጠበቃ ግርማ ዓለሙ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ ነ/ፈ.ጅ ኮከብ ስለሺ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን ተከታዩን ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቦነስ ክፍያ ጥያቄ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኑ አመልካቾች ባሁኑ ተጠሪ ላይ በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመሰረቱት ክስ መነሻ ነው። የክሱ ይዘትም ባጭሩ፡- አመልካቾች የተጠሪ ድርጅት ሠራተኞች ሁነው ካገለገሉ በሁዋላ በራሳቸው ፈቃድ ከባንኩ በቅርቡ የለቀቁ መሆኑን ፣ ተጠሪ በ2001 የበጀት አመት አትራፊ በመሆኑ በዚሁ የበጀት አመት ላገለገሉ ሰራተኞች የሁለት ወር ደመወዝ ቦነስ የሠጠ ቢሆንም አመልካቾችን ግን ሕጋዊ ባልሆነ ምክንያት የከለከለ መሆኑን ገልጸው የአንድ ወር ደመወዛቸው በቦነስነት ፣ በሕብረት ስምምነቱ መሠረት ደግሞ የድጎማ ክፍያ እንዲከፈላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚሳይ ነው።

የአሁኑ አመልካች ለክሱ በሰጠው መልስም አመልካቾች የቦነስ ክፍያው ያልተከፈላቸው ሕብረት ስምምነቱን መሠረት አድርጎ በወጣው መመሪያ ስር የተመለከቱት ሁኔታዎች ስለማያሟሉ ነው በማለት ክሱ ውድቅ እንዲሆን ተከራክሯል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክር መርምሮ በ06/12/2001 ዓ/ም የወጣው የቦነስ አከፋፈል መመሪያ የተጠሪ ባንክ ሠራተኛ ማህበር ኘሮዝዳንት እና ምክትል ኘሮዝዳንት እንዲሁም የተጠሪ ባንክ ሰራተኛ ማህበር ጸሐፊን ጨምሮ የባንኩ የተለያዩ ክፍል ኃላፊዎች በተገኙበት ስምምነት የተደረሰበት መሆኑን እንደሚያስረዳ በማረጋገጥ በመመሪያው ሕጋዊነት ላይ የተነሣውን የአመልካቾች ክርክር ውድቅ ያደረገ ሲሆን የቦነስ ክፍያ ጥያቄውን ደግሞ በተጠቃሹ መመሪያ ቁጥር 2/ለ/4/ መሠረት አንድ ሠራተኛ ወይም የስራ መሪ ለቦነስ ክፍያው ብቁ የሚሆነው ይህ ቦነስ ክፍያ ተፈቅዶ ክፍያ እስከተፈጸመበት እሳት ድረስ ድርጅቱን በማንኛውም ምክንያት ከለቀቀ ወይም ለመልቀቅ ማመልከቻ ያላስገባ ሲሆን ብቻ መሆኑን ፣ በእድሜ ጣሪያ ምክንያት በጡረታ የተገለሉ በመመሪያው ላይ የሰፈሩትን መስፈርቶች ያሟሉ ከሆነ ክፍያ የሚከፈላቸው መሆኑን መደንገጉን በመመልከትና አመልካቾች ከስራ የተሰናበቱት በዕድሜ ጣሪያ ምክንያት በጡረታ ስለተገለሉ ሳይሆን እያንዳንዳቸው አመልካቾች ከመመሪያው ተግባራዊነት

በፊት ስራ ለመልቀቅ ባቀረቡት መልቀቂያ ማመልከቻ መሆኑን እንዲሁም የድጎማ ክፍያ በሕብረት ስምምነቱ መሠረት የሚከፈለውም በእድሜ ጣሪያ ከስራ ለተገለለ ሰራተኛ መሆኑን በማረጋገጥ የአመልካቾችን ክስ ውድቅ አድርጓል። በዚህ ውሳኔ አመልካቾች ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ግራ ቀኝ ከተከራከሩ በሁዋላ የስር ፍርድ ቤት ውሳኔ ሙሉ በሙሉ ጸንቷል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአመልካቾች የሰበር አቤቱታ መሠረታዊ ይዘትም ተጠሪ የአመልካቾችን መብት በሚያጣብብ መልኩ ያወጣው የቦነስና የድጎማ ክፍያ መመሪያና የህብረት ስምምነት ተቀባይነት ማግኘቱ ከአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀፅ 134/2/ ድንጋጌ ጋር የማይሄድ ከመሆኑም በላይ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ የፌዴራል ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁጥር 20869 የሰጠውን አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ያላገናዘበ በመሆኑ ሊታረም የሚገባው ነው በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም ለአመልካቾች የቦነስ ክፍያው አይገባቸውም ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ሲባል በጉዳዩ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ተጠሪ በተደረገለት ጥሪ መሠረት በመቅረብ የሰበር ችሎቱ አስገዳጅ ውሳኔ ለጉዳዩ አግባብነት የሌለው መሆኑና የተጠሪዎች ጥያቄ ውደቅ የተደረገው ባግባቡ መሆኑን ጠቅሶ በጉዳዩ ላይ የተሰጠው ውሳኔ ሊፀና ይገባል ሲል ተከራክሯል። አመልካቾችም የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር የመልስ መልሳቸውን ሰጥተዋል።

በክርክሩ ሂደት አመልካቾች በተጠሪ ድርጅት ተቀጥረው ሲያገለግሉ ቆይተው እድሜያቸው የጡረታ ጣሪያ ሳይደርስ በገዛ ፈቃዳቸው ስራውን የለቀቁ ፣ ተጠሪ መስሪያ ቤትም የቦነስና የድጎማ ክፍያ ለአመልካቾች አይገባም በማለት የሚከራከረው ሕብረት ስምምነቱንና ይህንኑ መሠረት አድርጎ የወጣውን መመሪያ በመመርኮዝ መሆኑን ነው። አመልካቾች የሕብረት ስምምነቱ ህጋዊነት ተፈጻሚነት ላይ በስር ፍርድ ቤት ያቀረቡት ክርክር የታለፈው ሕብረት ስምምነቱ የወጣው ሥርአቱን ተከትሎ እና የሚመለከታቸውን አካላት በማሳተፍ ስምምነት ተደርሶበት መሆኑና በሕብረት ስምምነቱ ላይም የቦነስ አከፋፈል መመሪያና ማውጣት እንደሚቻል ፣ ሰራተኛ ስራ ሲለቅ ድጎማ የሚከፈልበት አግባብ በሕብረት ስምምነቱ መመልከቱ በበታች ፍርድ ቤቶች ተረጋግጦ ሲሆን በዚህ የሰበር ክርክር ደረጃም አመልካቾች የሚከራከሩት የህብረት ስምምነቱ የተሻለ መብት የማይጠብቅ በመሆኑ ተፈጻሚነት ሊኖረው አይገባም በማለት ነው።

በመሰረቱ በተመሳሳይ ጉዳይ በሕግ ከተደነገገው ይልቅ የሕብረት ስምምነቱ ለሰራተኞች የበለጠ ጥቅም የሚያስገኝ ሆኖ ሲገኝ ስምምነቱ ተፈጻሚ እንደሚሆን በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 134/2/ ሥር ተደንግጓል። ለጉዳዮቹ የተደነገገው ሕግ ለሰራተኞቹ የበለጠ ጥቅም የሚሰጥ ከሆነ ግን ሕጉ በስራ ላይ ሊውል የሚገባ መሆኑን ይኸው ድንጋጌ በኃይል ቃል አስቀምጧል። በመሆኑም ህብረት ስምምነቱ ተፈጻሚነት የሚኖረው ከአሠሪና ሠራተኛ ሕግ የተሻለ ሁኖ ሲገኝ ሲሆን ከሕጉ ተቃራኒ ወይም ያነሰ ጥቅም የሚያስገኝ ሁኖ ከተገኘ ደግሞ ስራ ላይ የማይውል መሆኑን ከድንጋጌው መንፈስ ፣ ይዘትና ቅርፅ መገንዘብ የምንችለው ጉዳይ ነው። በተያዘው ጉዳይ የአመልካቾች ጥያቄ የቦነስና የድጎማ ጥያቄ ነው። አንድ ሰራተኛ ቦነስ ወይም ድጎማ ሊያገኝ የሚገባው ከአሰሪው ጋር በሚኖረው ስምምነት እንጂ በአዋጅ ቁጥር 377/96 መሠረት ለሰራተኛው አሰሪው በአሰሪነቱ የግድ እንዲከፍል ተለይቶ የተቀመጠ ጉዳይ ከለመሆኑን ከአዋጁ አንቀጽ 4፣ 12፣ 13፣ አና 53 ድንጋጌዎች ቅርጽ ፣ ይዘትና መንፈስ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው። በመሆኑም አመልካቾች የሕብረት ስምምነቱ ከአሰሪና ሠራተኛ ሕግ የተሻለ ጥቅም የማይጠብቅ በመሆኑ ተፈጻሚነት ሊኖረው አይችልም በማለት ያቀረቡት ክርክር በአሰሪና ሰራተኛ ሕግ የተጠበቀ መብት ባለመሆኑ አግባብነት ያለው ክርክር ሁኖ አላገኘነውም። ስለሆነም ለጉዳዩ ሕብረት ስምምነቱ

ተፈጻሚ የማይሆንበት ምክንያት የለም። ሕብረት ስምምነቱ ተፈጻሚነት ይኖረዋል ከተባለ ደግሞ የቦነስ ክፍያ ጥያቄ የሚፈፀምበት አግባብ በመመሪያ ሊወጣ እንደሚችል በህብረት ስምምነቱ የተመለከተ ሁኖ ይህንን መሠረት አድርጎ ተጠሪ ነሐሴ 06 ቀን 2001 ዓ/ም መመሪያ አውጥቶ ስራ ላይ አውሏል። በዚህ መመሪያ ተራ ቁጥር 4 ላይ ከስራ በጠረታ የተገለሉና ሌሎች መስፈርቶችን የሚያሟሉ ቦነስን እንደሚያገኙ ተመልክቷል። በዚህ በመመሪያው ተራ ቁጥር 4 የቦነስ ክፍያ ተፈቅዶ እስከ ተፈጻሚነት እላት ድረስ በማንኛውም ምክንያት ከስራ ሰራተኛው ከለቀቀ ወይም ለመልቀቅ ማመልከቻ ያላስገባ ሲሆን ብቻ ቦነሱ እንደሚከፈል መመልከቱን የስር ፍርድ ቤት አረጋግጧል። አመልካቾች ይህንን የመመሪያውን ይዘት ትክክል አይደለም በማለት ያቀረቡት ክርክር የሌለ ሲሆን አመልካቾች ስራቸውን ለመልቀቅ ማመልከቻውን ያስገቡትና ከስራ የተሰናበቱት መመሪያው ነሐሴ 06 ቀን 2001 ዓ/ም ከመውጣቱ በፊት መሆኑን ፍሬ ነገርን የማጣራትና ማስረጃን የመመዘን ስልጣን ያላቸው ፍርድ ቤቶች ያረጋገጡት ጉዳይ ነው። የድጎማ ክፍያን በተመለከተ ደግሞ የሕብረት ስምምነቱ በአንቀፅ 34/1/ እና /4/ መሠረት ሊከፈል የሚችለው ሰራተኛው በእድሜ ብቁነት በጠረታ ከስራ ሲገለል መሆኑን የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። በመሆኑም አመልካቾች በእድሜ ብቁነት ሳይሆን በገዛ ፈቃዳቸው ስራቸውን የለቀቁ መሆኑ ከተረጋገጠ እና ሕብረት ስምምነቱም ሆነ የቦነስ ክፍያ መመሪያው የሚከለክሏቸው መሆኑ ግልፅ ነው። አመልካቶች አጥብቀው የሚከራከሩት የሰበር ችሎት በመ/ቁጥር 20869 የሰጠው የሕግ ትርጉም ለጉዳዩ አግባብነትና ተፈጻሚነት አለው በማለት ነው። በእርግጥ አንድ ሰራተኛ በበጀት አመቱ ለሚገኘው ትርፍ አስተዋጽኦ ማድረግ እስከተረጋገጠ ድረስ ስራውን ቢለቅም ቦነሱ ሊከፈለው እንደሚገባ ሰበር ችሎቱ በተጠቃሹ መዝገብ አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ሰጥቶበታል። ይሁን እንጂ በዚህ መዝገብ የተረጋገጠው ፍሬ ጉዳይ ከሰ/መ/ቁጥር 20869 ከተረጋገጠው ፍሬ ጉዳይ ጋር ሙሉ ሙሉ ተመሳሳይነት አለው ለማለት የሚቻል አይደለም። ቦነስ ከአሰሪው ለሰራተኛው የሚሰጥ ጉርሻ /የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 53/2/ሐ/ ይመለከታል/ እንደመሆኑ መጠን አከፋፈሉን በተመለከተ ተጠሪ ሥርዓቱን ዘርግቷል። በዚህ ስርዓት መሠረት ደግሞ አመልካቾች የቦነሱና የድጎማ ተጠቃሚ ለመሆን ሁኔታዎችን የሚያሟሉ መሆኑ በሚገባ ተረጋግጧል። በመሆኑም በዚህ ረገድ የቀረበው የአመልካቾች ክርክርም ተቀባይነት ያለው ሆኖ አልተገኘም።

ሲጠቃለልም አመልካቾች የቦነስና የድጎማ ክፍያ አይገባቸውም ተብሎ መወሰኑ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም። በዚህም መሠረት የሚከተለውን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራሉ የመ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 45679 የካቲት 17 ቀን 2002 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌ/ከ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 90211 ጥር 17 ቀን 2003 ዓ.ም የፀናው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1/ መሠረት ጸንቷል።
2. አመልካቾች የቦነስና የድጎማ ክፍያ አይገባቸውም ተብሎ የተወሰነው ባግባቡ ነው ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሣራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
4. መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት